

חיים של יהודים יומית בהלכה

החיים בהלכה

מתוך שיעורים הנפלאים הלכה למעשה ע"י הרה"צ מורינר הרב שליט"א במסגרת 'כולל יום ראשון' דחסידי פאפא פה מאנסי

במשנת כ"ק מרנן רבותינו הק' זי"ע ולהבח"ח כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

פרשת זכור - פורים תשפ"ה - הלכות ומנהגי פורים

פרפראות וסיפורים

עבודת הקודש בימי הפורים אצל כ"ק מרנן רבותה"ק זכותם יגן עלינו:

רשימות הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגאר זצ"ל רב דקהל חוג חתם סופר בבני ברק, מימי הפורים אצל כ"ק מרן אדמו"ר ה'יגד יעקב זי"ע.

אש של פורים

יום הפורים היה יום מיוחד מאד במחיצת רבינו הגדול בעל יגד יעקב זי"ע, בו הרגשנו את דברי הספה"ק (תיקו"ז נז): כי יום הכיפורים הוא כ'פורים'.

בעבודת קדשו הנשגבה והעילאית בליל הפורים היה רבינו הק' מאציל מרוחו הקדושה על כל אחד ואחד, מעלה אותנו לראש ההר ומצית בנו את האור, ולא זזו משם עד שהיה רואה את כל העדה לפניו כמדורת האש, והיתה אש רבינו זו של ליל הפורים יוקדת בנו כל ימות השנה. ומשם היינו שואבים התחזקות לכל ימות השנה.

וזכרם לא יסוף מזרעם

זכרנו את ליל שושן פורים במחיצת מו"ר ה'יגד יעקב זי"ע כשסיים את תפילת העמידה, הורו מחוגי השעון על השעה שתים אחר חצות, והתחיל לומר 'עלינו לשבח' בהתלהבות עצומה, ובהגיעו ל'ועל כן נקוה' נשאוהו רגליו ופצח בריקוד מלא דביקות והתעוררות, מתוך אש קודש והתלהבות עצומה, כך רקד במשך שעות תמימות, עד שהאיר פני כל המזרח, והתעוררות הרקיעה שחקים כמו בליל 'כל המשך בעמוד 3 >>>

קריאת המגילה

לכוין בשמועתו

כדי יוצא צו זיין מצות קריאת המגילה דארף מען אדער אליין ליינען, אדער הערן פון איינער וואס ליינט, דעמאלטס איז מען יוצא מיט די דין פון 'שומע כעונה' [הערן פון א צווייטן איז אזוי ווי אליינס געזאגט].

אבער דער דין איז, אז ווען איינער איז יוצא סיי וואס פאר א זאך דורך 'שומע כעונה', מוז ער מכוין זיין צו וואס ער הערט, דאס הייסט אז ער זאל צולייגן קאפ צו וואס ער הערט, נישט אז זיין מחשבה זאל ארומפליען, און אויב דער קאפ איז נישט דא איז מען נישט יוצא.

אבער אויב מען זאגט אליינס איז דער דין אז אפילו אויב מען פארטראכט זיך איז מען נאכאלס יוצא.

און דעריבער טרעפט מען ביי עטליכע דינים צב"ש ביי קריאת שמע און שמונה עשרה, אז די פוסקים זאגן אז מען זאל נישט יוצא זיין פונעם שליח ציבור מיט שומע כעונה ווייל די קאפ פליעט ארום און עס איז שווער צו מכוין זיין צו וואס מען הערט, נאר מען זאל עס אליינס זאגן.

כשיש לו מגילה כשירה

לפי זה קומט אויס אז ביי מגילה ליינען איז דא א שטארקע מקום על פי הלכה אז אויב מען האט א כשר'ע מגילה דארף מען מיטזאגן מיט דעם בעל קורא שטילערהייט, כדאי נישט

אריינצופאלן אין פראבלעמען אויב מען פארקלאצט זיך.^א

דאס איז א שטארקע סיבה

א. הנה במגן אברהם (סימן תרצ סקט"ז) מביא תשובות הרשב"א ששואל: "שאלת אם צריך השומע לכוון בכל תיבה ותיבה בשמיעתו ששמעתי שחכם אחד היה תופס מגילה ותמיהני מי לא יצא מפי הקורא וכו", ומסיים המג"א שם: "מבואר וכו' אם שמע ולא כיוון בכל תיבה יצא".

והנה מפשטות דבריו משמע דאין צריך לכוין כלל רק שישמע כל תיבה, אבל ראה לבושי שרד שכותב בתו"ד לבאר הרשב"א "כיון שמטה אזנו להקורא ואינו חושב מחשבות אחרות מסתמא שמע הכל ואין צריך לכוין כל תיבה בבירור", משמע שסובר שצריך שלא יחשוב מחשבות אחרות.

ובאמת מבואר כן בהדיא בכמה מקומות בפוסקים לענין שומע כעונה שצריך לכוין, עיין בטור (א"ח סימן נ"ג בשם הרא"ש) וז"ל: "כתב א"א ז"ל בתשובה ברכת יוצר אור וערבית אני אומר עם השליח ציבור בנחת, כי אין אדם יכול לכוין עם השליח ציבור תדיר בשתיקה, וגם אם היה מכין לדברי השליח ציבור בשתיקה ובאמצע הברכה פינה לבו לדברים אחרים הרי הפסיד הכוונה, כי הפסיד באמצעיתה, אבל כשאדם קורא בפיו אף אם קורא מקצתה בלא כוונה יצא וכו'". וכן נפסק שם בשלחן ערוך (ס"ד) שיאמר ברכת יוצר עם הש"ץ, וכן בסימן קכ"ד נפסק שאם שכח יעלה ויבוא וכדומה יצא על ידי שמיעה מהבעל תפילה, וכתב שם המגן אברהם: "ואין אדם יכול לכוין לכן חיזור ויתפלל (ב"ח מהרש"ל)".

וכן בהלכות ברכת המזון (סי קצג) כתב המגן אברהם שבקידוש טוב שיאמרו מלה במלה עם המקדש שאי אפשר לכוין ולשמוע, [ובדרך אגב יל"ע למה כאן כתב רק ש"טוב שיאמרו מלה במלה, ויש לומר שדבר קצר כקידוש קל יותר לזוהר לכוין], מבואר להדיא שכששומע מאחר ורוצה לצאת צריך לכוין, וכהיום הרי קשה מאוד להזוהר לכוין וכנ"ל, ולכן צריך עיון לענין קריאת המגילה.

והנה בפשטות העצה הוא כמו שכתב הרא"ש שאם קורא בפיו אף אם קורא מקצתה בלי כוונה יצא, ואם כן נראה שיש מקור חזק על פי הלכה שיוציא בפה קריאת המגילה אם יש לו מגילה כשירה.

מדקדק צו זיין אויסצוהערן אין א כשר'ע מגילה.^ב

עס זענען דא אנדערע וואס האלטן אז מען זאל דוקא נישט מיטזאגן מיטן בעל קורא,^ג אבער למעשה אויב איינער איז נישט זיכער אז ער וועט זיך נישט פארטראכטן,

שוב ראיתי בשו"ת בית ישראל (לראב"ד אהעל זצ"ל סימן פד) שכתב גם כן דמהאי טעמא צריך לחוש בעצמו עם הבעל קורא.

ובאמת בספה"ק יסוד ושורש העבודה כבר כתב מזה וז"ל: "והנה בענין שומע כעונה כי לא תדע אם השתיקה יפה לשמוע מפי הקורא או כי יקרא אחריו מלה במלה בלחש מתוך מגילה כשירה שלפניו? תדע נאמנה כי הוא דבר שאינו שוה בכל, כי אם נכון לבו בטוח בעצמו שבל יפנה מחשבתו לבטלה דאם הוא שומע ושותק, אזי יותר טוב לאדם השתיקה ולשמוע מפי הקורא וכו', אבל אם אינו בטוח בעצמו מבלי פנות מחשבתו לבטלה באם שומע ושותק, אזי יותר טוב לאדם שיקרא בלחש עם הציבור מלה במלה מתוך המגילה וכו', עיי"ש.

ובאמת פלא למה לא כתבו כן הפוסקים בפירוש כמו אצל ברכת קריאת שמע ושמונה עשרה כנ"ל, שהרי הטבע שקשה לכוין בכל הקריאה. ואמנם יש שכתבו שיש חשש שלא ידקדק יפה באותיותיה, ולכן אכן צריך לזוהר לשמוע גם מהבעל קורא היטב שלא יטעה.

ב. ראה פרי מגדים (סי תרצ א"א סק"ח) שכתב שנוהג בעצמו שיהיה לו מגילה כשירה לקרותה בלחש עם הש"ץ כי אי אפשר לו לשמוע כולה מש"ץ [כגון מחמת הכאת המן וכדומה], וכ"כ לעיל (סי תרפ"א א"א סק"א) שראוי לכל אחד שיהיה לו מגילה כשירה מטעם הנ"ל, אבל על פי הנ"ל יש לומר גם בלאו הכי טעם חזק שצריך שיהיה לו מגילה כשירה אם אפשר, כמו שמצינו בתפילה שאין סומכין על שומע כעונה מחשש שלא יכוין.

ג. בבריסק סברו שאם קורא בעצמו המגילה עם הבעל קורא הרי זה קריאה ביחוד ואינו יוצא המצוה של 'ברוב עם הדרת וכו'', ובשנה שיש פורים המשולש שהמקיפין אין קורין אותו בזמנו, שהדין הוא ככהאי גוונא שאין קורין רק בעשרה, הכריוו שלא ילחיש לעצמו שאו אינו יוצא. אולם ראה חו"א (א"ח סי"ס קנה) שכתב שגם זה נקרא ברוב עם.

זאל ער יא מיטזאגן. מען דארף אבער גאר שטארק געווארנט זיין ווען מען זאגט מיט מיטן בעל קורא אז מען זאל קענען גוט די דקדוקי התיבות [זעה ווייטער].

כשאין לו מגילה כשירה

אויב מען האט נישט קיין מגילה, און מען קוקט אריין אין א חומש, קען מען נישט מיטזאגן צופיל, וויבאלד מען דארף ליינען כאטש רוב מגילה פון א כשר'ע מגילה. אבער היות די קאפ קען אוועקפליען איז כדאי אז מען זאל כאטשיג טייטלן מיט די פינגער, ווייל דעמאלס קען מען זיך פארלאזן אויף הגה"ק מקוזיגלוב זצ"ל וואס איז מקיל אז אפילו אויב מען האט זיך אביסל פארטראכט, אויב מען ווייסט כאטשיג ווי מען האלט איז מען יוצא.^ד

אויב אבער מען האט פארפאסט צו הערן נאר עטליכע ווערטער, קען מען דאס יא אליינס משלים זיין אפילו פון א חומש.

שומע לאזניו

לכתחילה ווען מען ליינט די

ד. בשו"ע (סי תרצ ס"ד): 'מי שתופס בידו מגילה שאינה כשרה, לא יקרא עם הש"ץ אלא שומע ושותק'. ומבואר בפוסקים ב' טעמים על זה, (א) שמא יפריע לאחרים מלשמוע הבעל קורא. (ב) שיפריע לעצמו, שיתכוין לצאת מקריאתו ולא מקריאת הבעל קורא, ולכן כשאין לו מגילה כשירה אי אפשר לומר בפה. וראה שו"ת אבני ישפה (ח"ה סי' צח, ד) שדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל שגם כשיש לאדם חומש אם חושש שלא יוכל להקשיב יקרא עם הבעל קורא בלחש ויזוהר להקשיב לבעל קורא ולא לעצמו, אמנם בפשטות כשיש חומש אין לומר בפה, וצריכים לסמוך על מש"כ הגה"ק מקוזיגלוב זצ"ל בשו"ת אריץ צבי (ח"א סימן מ"ה) שמחדש שאם יודע היכן אוחזים, ורואה בהחומש כל הזמן, יוצאים בזה אפילו אם המחשבה משוטטת קצת, עיי"ש. ולכן מי שאין לו מגילה כשירה יסמוך על זה.

המשך פרפראות וסיפורים

נדרל.

רבינו ז"ע פיזז וכרכר בכל עוז על השולחן כדרכו בקודש בליל הפורים, ואמר: "מיר בעטן פון באשעפער 'וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים', די התעוררות פון פורים זאל אונז באגלייטן א גאנץ יאר, די 'ימי הפורים האלה', די התעוררות וואס מיר האבן דא געהאט פורים, 'זוכרם לא יסוף מזדעם', די קינדער זאלן אויך עפעס געדענקן, אויך עפעס זעהן!"

נזכרים ונעשים

זכורני שנה אחת, בליל שושן פורים בשולחן הטוור של מו"ר ה'ויגד יעקב' ז"ע, בהיות הנערים משחקים לפניו ב'פורים שפיל' כמנהג, הורה רבינו ז"ע באצבעו על כמה מפרחי תלמידיו היוצאים לפניו במחול בכל עוז, פתח ואמר: "בחור זה ישתחרר מן הצבא, ולא זה, אף זה"... וככל היוצא מפיו, כן עשה ה'. כל בחור שאצבע רבינו הק' הורתה עליו בדבר השחרור, אכן שולח לחפשי והשתחרר מעול הגיוס.

(רשומים בשמך)

פפ

רשימות הגה' צ רבי יעקב יצחק ניימאן
זצ"ל רב דקהל מחזיקי הדת בעלזא
- מאנטריאל מימי הפורים אצל כ"ק
מון אדמו"ר ה'ויגד יעקב' ז"ע:

קריאת המגילה בהתלהבות ומסייג

קריאת המגילה של כ"ק רבינו [ה'ויגד יעקב'] ז"ע היתה בהתלהבות גדולה, והרגישו איך שהוא מכוון תמיד בשעת הקריאה לעורר ישועתן של ישראל.

בשנת ת"ש חלה במעיו וכאשר חזר מבית החולים בפעסט לקריאת המגילה היה חלוש מאד, ואף על פי כן התחיל לקרות את המגילה במסירות נפש ובשארית כוחותיו, ורק באמצע הקריאה מסרה לאחר לפי שלא יכול עוד להמשיך.

לבסומי בפוריא

דרכו היתה לשתות בפורים, והיה מבוסס מאד, ושמענו אז דברים קדושים ומאירים. הבחורים פנו אליו בעת רצון זו עם בקשות שונות, בפרט שבאותן הימים היו רגילים לעמוד לפני שרי הצבא וכמובן היה פחד גדול. וכוחו עמד ליהודים שבעוד השי"ת נשתחררו כולם. ואותו הדבר שנה בשושן פורים.

אף שהיה מתבסס, שרתה הרצינות על פניו והיה נתון בדביקות וכובד ראש בלי שחוק וקלות חלילה. אולם בשושן פורים ערך סעודה

המשך בעמוד האחרון <<<

מגילה דארפן מען אליינס הערן וואס מען ליינט, דעריבער אויב איינער דארף משלים זיין אפאר ווערטער זאל ער זען צו הערן וואס ער זאגט. אבער מען דארף גאר שטארק נזהר זיין עס צו זאגן גענוג שטיל, אז אנדערע זאלן חס ושלום נישט געשטערט ווערן.

אזוי אויך איינער וואס זאגט מיט מיטן בעל קורא פון א כשר'ע מגילה איז בעסער אז ער זאל הערן זיין אייגענעם קול, אבער אויב עס וועט שטערן פון אויסהערן די בעל קורא, קען מען זיך פארלאזן אז מען דארף נישט הערן די אייגענע קול נאר מען הערט פון די בעל קורא.

לדקדק באותיותיה

דער בעל קורא דארף גוט מדקדק זיין ביים ליינען די מגילה צו זאגן די ווערטער ריכטיג, וויבאלד עס זענען דא טעותים וואס קענען טוישן די משמעות, צום ביישפיל פון א לשון עתיד צו א לשון עבר, און אויב מען האט געמאכט אזא סארט טעות דארף מען איבערליינען¹. און אזוי אויך ווען מען זאגט מיט מיטן בעל קורא, אדער מען איז אליינס משלים אפאר ווערטער, דארף מען אכט געבן אויף דעם.

ספק

אויב מען איז מסופק צו מען האט גוט מדקדק געווען דארף מען נישט איבערליינען, און אזוי אויך דארף מען נישט אריינגיין אין קיין אנגעצויגענקייטן צי מען האט גוט געהערט!¹

הברכה לנשים

ווען מען ליינט די מגילה פאר פרויען וכדו' נאכדעם וואס מען האט שוין אליינס יוצא געווען אין ביהמ"ד, זאלן די פרויען אליינס מאכן די ברכות.¹

ה. במחבר (סי' תרצ ס"ד): "אין מדקדקין, וי"א דוקא בטעות שהלשון והענין אחד הוא, אבל טעות אחר לא". וקיימ"ל כדעה שניה, וראה מגן אברהם (פקט"ו) שמביא דוגמאות מדברים שמשנים המשמעות וז"ל: "כגון יושב - ישב, ומנופל - נפל".

1. שהרי יש הרבה שיטות לצרף להקל בוה. ראה מג"א (פק"ד) שמביא השלטי גיבורים שאם השמיט הקורא תיבות שאינו משנה הסיפור אינו מעכב, והגם שהמגן אברהם אינו סובר כן אבל לצירוף יש לסמוך על זה. ועוד יש לצרף שיטת הב"ח שסובר שאם החסיר מילה וכדומה מעכב רק להקורא, אבל אם לא 'שמע' מילה אינו מעכב. ועוד שבשלחן ערוך (ש"ס) הרי הביא דעה ראשונה שאין מדקדקין באותיותיה אפילו באופן שמשנה המשמעות. ודעת הערוך השלחן (פ"ג) שבדיעבד אם שינה אין מחזירין אותו. וראה משנה ברורה (פקני"א) שחולק עליו וסובר שצריך לחזור ולקרותו, עיי"ש ובביאור הלכה, וכן אנו מחמירים, אבל על כל פנים בספק יש להקל, ובפרט דהוה ספיקא דרבנן, ואפילו ננקוט כדברי הנודע ביהודה דקריאה ביום הזה מדברי קבלה דחמור מסתם דרבנן, מ"מ יש לסמוך על המקילים במקום ספק.

2. שהרי הבעל צריך לצאת כבר חובתו בבית המדרש דוקא משום 'ברוב עם הדרת מלך', ראה מגן אברהם (סי' תרצב סק"ה).

די נוסח הברכה פאר פרויען איז וצונו 'לשמוע' מקרא מגילה,¹ וויבאלד פרויען האבן נאר א חיוב צו 'הערן' די מגילה און נישט צו 'ליינען'.²

מגילה על ידי טעלעפאן

מען קען נישט יוצא זיין קריאת המגילה ווען מען הערט דורך א טעלעפאן, אדער אויף א מייק, [און אזוי איז אויך ביי אנדערע מצוות ווי הבדלה וכדומה אז מען קען נישט יוצא זיין דורך א טעלעפאן אדער א מייק], אבער אויב עס איז נישט דא קיין אנדערע אופן איז דאס בעסער ווי בכלל נישט הערן, וויבאלד עס זענען דא פוסקים וואס האלטן אז מען איז אפשר יא יוצא מיט דעם.³

ה. הלשון ברמ"א (תרפ"ט ס"ב) 'לשמוע מגילה', אבל יש שכתבו שיאמרו לשמוע 'מקרא' מגילה שזה יותר מדוקדק.

ט. וזה לשון הרמ"א (שם): "ויש אומרים אם האשה קוראה לעצמה מברכת לשמוע מגילה שאינה חייבת בקריאה".

י. סוגיא זו ארוכה ועמוקה ואכמה"ל רק בקצה המזלג, בשו"ת מנחת אלעזר (חי"ב ס" ע"ב) דן בענין אם יכולין לצאת דברים שבקדושה על ידי טעלעפאן וכדומה, והבין שקולו של המדבר נכנס לתוך חוטי העלעקטריק ונשמע מצד אחר ולכן פוסק שיוצאין בזה קידוש והבדלה, ורק לענין שופר שכששמע קול הברה לא יצא לא גרע קול הטעלעפאן כיון שנתערב גם קול הברה, מה שאין כן בשאר מצות יכולין לצאת. וראה שם עוד שדן בענין שיש צואה המפסיק, אבל למעשה מקיל שחוט הטעלעפאן הם למעלה מעשרה והוה כרשות אחרת ומותר, עיי"ש.

אמנם הגאון ר' שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל שכידוע היה בקי מאוד בסוגיית העלעקטריק, מרחיב באריכות כל הענין בספרו מנחת שלמה (ח"א ס" ט), ומבאר שהמציאות הוא שאין שומעים בכלל קולו של המדבר, אלא קול אחר שנוגד מקול זה, וכמעט שהוא דומה למעיקר ארדע"ר, עיי"ן שם באריכות שמבאר

ברוב עם

עס איז דא א חיוב צו הערן דעם מגילה דוקא בציבור וועגן 'ברוב עם הדרת מלך', און ביי דעם איז דא מער חיוב ווי ביי אנדערע מצוות כדי מפרסם צו זיין די נס.⁴

מתפלל בקביעות בבית מדרש קטן או בבית

דער חיי אדם⁵ שרייבט, אז אויב איינער דאווענט בקביעות אין א קליינעם בית המדרש, האט ער נישט קיין חיוב צו גיין צו א גרויסע בית המדרש וועגן 'ברוב עם הדרת מלך', אבער דער משנה ברורה⁶

טבע הדברים ולכן אינו יוצא, ומציין שם ששמע מאחד שדיבר בענין זה עם החזון איש זצ"ל ואמר שיאפשר' שגם זה חשוב כשומע, אמנם הגרשו"א מסיים "לענ"ד הוא חידוש גדול מאוד ואינו מבין אותו".

ובשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ב סי' קח) כתב דאף שיש לומר שיכולין לצאת מצד הלכה לא ניהא ליה מטעמא אחרינא, דכיון שלא ברור להיתר, והוא דבר חדש, בכלל יש למחות, כדי למונעם מלרדוף אחר הדעות אחרות שלהוטים בזה במדינות אלו. וכעין זה כותב בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סימן פ"ד) וכותב בתו"ד: "הן אמת שאם אחד כבר שמע בדיעבד ע"י המקול הייתי מחייבו לשמוע פעם ב' בלי ברכה כיון שמעיקר הדין קרוב שיצא, אבל מ"מ אוסר כי הלילה להנהיג חדשות וע"כ יחדל מזה".

ואכמה"ל אבל בעיקר נראה כדעת הפוסקים שאין יוצאים בזה, אלא למעשה כשאין ברירה אחרת, או יותר טוב לשמוע על כל פנים כיון שיש פוסקים שהקילו.

יא. בכל המצוות יש הענין של 'ברוב עם הדרת מלך' אבל בקריאת המגילה החיוב ביותר משום פרסומי ניסא, ומקורו בגמ' מגילה (ג.) וש"י"ע סי' תרפ"ז (ס"ב).

יב. ראה חיי אדם (כלל קה פ"ג).

יג. ראה שערי ציון (אות י') וז"ל: "ולעניות דעות כוונתו דבמקום שהוא רגיל להתפלל הוא ג"כ בית מדרש אלא שמיעוט בני אדם מתפללים שם ואשמעינן דאינו מחויב לילך לבית הכנסת

זאגט אויף דעם אז דאס איז נאר אויב דאס איז א געהעריגער בית המדרש, אבער אויב איינער דאווענט אין א הויז, אפילו ער דאווענט דארטן בקביעות, דארף ער גיין אין בית המדרש הערן די מגילה 'ברוב עם'.

בחורים המקבצים מעות

אפילו בחורים וואס יאגן זיך צו גיין נאך געלט, איז נישט גלייך צו מאכן קליינע פריוואטע מנינים צו ליינען שנעלער דעם מגילה.⁷

מתנות לאביונים ומשלוח מנות

מצות מתנות לאביונים

די מצוה פון מתנות לאביונים איז גאר א גרויסע מצוה, און איז גרעסער ווי אלע אנדערע מצוות היום, אזויווי דער הייליגער רמב"ם שרייבט (פ"ב ה"ז) 'מוטב להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובמשלוח מנות, שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים יתומים ואלמנות'.

להקדים מתנות לאביונים

עס איז דא א נידון אין די פוסקים וועלכע חלק פון די מצוה פון מתנות לאביונים דארף זיין בו ביום, מען דארף דאס 'געבן' פורים, אדער עס איז גענוג אז דער עני זאל דאס 'באקומען' און האבן ביי זיך אין פורים, רוב פוסקים האלטן אז די עיקר איז אז

הגדולה וכו', אבל אם הבעל הבית יש לו מנין בביתו אף שהמנין שלו הוא בקביעות מסתברא שצריך לילך לבית הכנסת שבעיר משום פרסומי ניסא.

יד. ראה שו"ת שבט הלוי (חלק ט' סימן קמה אות ג) שדן בזה.

ער זאל דאס האבן אין פורים, און דעריבער וואלט מען דאס בעצם געקענט געבן פאר פורים, נאר מען גיבט דאס אין פורים ווייל מען איז חושש אז דער עני וועט דאס אויפעסן פאר פורים.

אבער אויף אן אופן וואס עס איז נישט דא דעם חשש [צום ביישפיל ער נעמט זיך אויס מיט אים אז ער זאל עס נישט אויפעסן פאר פורים], קען מען יוצא זיין דער מצוה פון מתנות לאביונים אפילו מען גיבט עס בעפאר פורים.

לויט דעם קען מען שוין בעצם געבן אין די טעג פאר פורים געלט פאר א גבאי צדקה וואס טיילט אויס מתנות לאביונים בו ביום, און מיט דעם מקיים זיין די מצוה פון מתנות לאביונים, אבער למעשה איז ריכטיג אז מען זאל נאכמאל געבן בעצם יום הפורים כדי יוצא צו זיין אויך די שיטות וואס האלטן אז מען דארף דאס דווקא 'געבן' בו ביום.¹⁰

10. ושאלה זו נוגע בכמה אופנים כגון אם מסרו לשליח קודם פורים שיתנונו ביום הפורים לעני, או ששלחו בדואר לפני פורים ומגיע בפורים, עיין בבאר היטב (ס' תרצה סק"ז) שמביא שהיד אהרן מסופק בזה.

והנה במגן אברהם (ס' תרצה סק"א) מביא דברי בעל המאור שמשמע שבעצם יכול ליתנו לפני הפורים אלא שחוששין שיאכלנו לפני הפורים, וז"ל: "וכתוב במאור דלא יתן להם קודם פורים דילמא אכלו להו קודם פורים". ולפי זה כתב בפרי מגדים (א"א סק"א) שאם נתנו בתענית אסתר או בליל פורים שאין חשש שיאכלנו יוצא בזה, וראה בשו"ת דברי יציב (ה"ב סי' רח"ג) שכתב לפי"ז דה"ה אם מתנה עם העני שלא יאכלנו קודם פורים יוצא בזה.

וכן דעת רוב הפוסקים למעשה שיוצא אפילו כשנתנו להעני קודם פורים. ראה שו"ת מהר"י אסאד (ס' ר), שו"ת כנף רננה, שו"ת בית שערים (ס' שפא), ולכן עצה טובה שיכול ליתן

לזכותו להעני בו ביום

א גבאי צדקה וואס נעמט צוזאם מתנות לאביונים, זאל לכתחילה איבערגעבן די געלט פארן עני ביום הפורים, אבער אויב עס קומט אן שווער איבערצוגעבן די געלט פארן עני בו ביום¹¹, קען מען זיך פארלאזן אז מען איז דאס מקנה פארן עני דורכדעם וואס א צווייטער הייבט דאס אויף צו זוכה זיין פאר דעם עני, און דעמאלטס הייסט שוין ווי דער עני האט דאס באקומען בו ביום.¹²

אין אזא פאל זאל מען אבער לכתחילה פרובירן אז דער עני זאל כאטשיג וויסן ביום הפורים אז מען האט אים דאס מזכה געווען,

בימים שלפני פורים לגבאי צדקה שמחלק מתנות לאביונים בו ביום, וכל מה שמוסיף מתנות לאביונים מקיים עוד מצוה, וכדי לצאת דעת הסוברים שגם הנתנה צריך להיות בו ביום, ראה מהחצית השקל וערוך השלחן (ס"ג), שו"ת דבר אליהו (ס' ט), לכן יחזור ויתן ביום הפורים.

ויש לציין שבדעת תורה מביא שהרמב"ם בפירוש המשניות (מגילה פ"א) מפרש שכבר יוצאין מצות מתנות לאביונים מיום י"א.

11. ושכח הרבה באופן שמקבצים מעות עד סמוך להשקיעה, וכן אם רוצה ליתנו להעני בדרך כבוד ולפעמים קשה להעני לקבלו ביום הפורים שאינו רוצה להרגיש את עצמו כעני וכדומה.

12. ראה ברכי יוסף (שו"ת ברכה), שו"ת פרי השדה (ה"ד סי' ד), שסוברים שאין העני צריך לקבלו ביום הפורים שהעיקר שיפרשנו להעני, ומביאים ראיה מהמבואר בשו"ע שכשדר בעיר שאין שם עניים יפרשנו להעני וכשימצא עני יתנו.

אבל דעת רוב הפוסקים שצריך שיתנו דווקא להעני ביום הפורים, ובאופן כזה שאי אפשר שיתנו לו ממש בו ביום יש לסמוך על מה שכותב בשו"ת מהר"י אסאד (סימן ר) שיכול לזכותו להעני ואף על פי שאינו מקבלו בפועל הוזה מתנות לאביונים בו ביום.

וויבאלד דער עיקר איז דאך אים צו דערפרייען ביום הפורים, און אזוי קען ער זיך שוין אויסבארגן אויף דעם חשבון ביום הפורים.¹³ אבער דער עיקר דארף מען נזהר זיין אז דאס זאל זיין 'בדרך כבוד' און מען זאל נישט זוכן קיין חומרות אויב עס איז מער בדרך כבוד אנדעם.

גדר אביון

די אחרונים נעמען אן אז איינער וואס קען זיך נישט דעקן די געווענליכע הוצאות האט א דין ווי אן עני און מען קען אים געבן מתנות לאביונים.

לא יהא מחוב אחר

מען קען נישט יוצא זיין מתנות לאביונים מיט געלט וואס מען וואלט סיי ווי געגעבן, ווי לדוגמא פון מעשר, צוליב דעם קען מען נישט יוצא זיין מתנות לאביונים מיט די געלט וואס מען גיבט פאר דעם מנהג פון 'מחצית השקל'.¹⁴

דער ערוך השלחן שרייבט אז מען קען נישט יוצא זיין מתנות לאביונים מיט א 'טיפ' וואס מען גיבט פאר א מלמד וכדומה, אפילו אין א פאל וואס דער מלמד האט א דין ווי אן עני, וויבאלד דאס אז מען גיבט א 'טיפ' פורים, איז שוין אן אלטער מנהג, און מען וואלט דאס געגעבן סיי ווי.¹⁵

13. ראה שו"ת שרגא המאיר (ה"ג סימן ק"ב) שלכאורה העיקר לשמח לב העני, וא"כ מה מועיל אם אינו יודע, ולכן צריך להודיע להעני ועל ידי זה כבר יכול להלוות על חשבון זה. אבל ראה שו"ת מהר"י אסאד שמתיר גם בלאו הכי, ובכל אופן יש לזכור שהעיקר שיתנו בדרך כבוד.

14. ראה מגן אברהם (סק"א).

15. ראה ערוך השלחן (ס' תרצה ס"ד): "יראה לי

סכום המתנה

די שיעור פון מתנות לאביונים איז צוויי מתנות פאר צוויי ארעמעלייט [איין מתנה פאר יעדע ענין]. דער ריטב"א^{כא} האלט אז מען קען יוצא זיין מתנות לאביונים אפילו מיט איין פרוטה פאר צוויי עניים, ווייל א פרוטה הייסט שוין ווי א מתנה, אבער אנדערע פוסקים האלטן אז מען דארף געבן אזא מתנה וואס ער זאל קענען מיט דעם קויפן א סעודה^{כב}, ממילא זאל מען מחמיר זיין און געבן לכל הפחות צוויי דריי דאלער פאר צוויי עניים.^{כג}

זמנו

דער יעב"ץ און דער יסוד ושורש העבודה שרייבן^{כד} אז מען זאל שוין געבן מתנות לאביונים גלייך צופרי נאך פארן דאווענען, אבער על פי האר"י ווערט געברענגט אז דער עיקר זמן דאס צו געבן איז נאכן ליינען די מגילה פארן סעודה.^{כה}

נשים במתנות לאביונים

דער רמ"א שרייבט אז פרויען דארפן אויך געבן מתנות לאביונים. אבער דער מגן אברהם שרייבט אז דער וועלט איז מקיל, און מען פארלאזט זיך אויף דעם וואס דער מאן געבט, אבער ער פירט אויס אז מען זאל מחמיר זיין, דאס מיינט אדער זאל די פרוי אליינס געבן פאר אן ארעמאן, אדער זאל די פרוי בעטן דער מאן זאל געבן אין איר 'שליחות'.^{כו}

לזכותה

עס זענען דא וואס זאגן אז אויב די מאן גיבט בשליחות פונעם פרוי דארף ער קודם מזכה זיין די געלט פארן פרוי דורך א צווייטן כדי די געלט זאל באלאנגען פאר איר, אבער אנדערע האלטן אז עס פעלט נישט אויס, און למעשה האט מען נישט דוקא געזען ביי אונז אז מען זאל מדקדק זיין אויף דעם.^{כז}

קטנים

דער פרי מגדים^{כח} זאגט אז מען דארף מחנך זיין קינדער מיט מצוות מתנות לאביונים.

בחורים ועניים

בחורים זענען מחויב צו געבן מתנות לאביונים, אפילו אויב זיי האבן נישט קיין אייגענע געלט.^{כט}

משלוח מנות איש לאיש

משלוח מנות דארף א מאן געבן פאר א מאן, און א פרוי דארף שיקן פאר א פרוי.^ל אבער מתנות לאביונים מעג מען יא געבן א מאן פאר א פרוי אדער פארקערט.

עס איז נישט גענוג אז דער 'משפחה' שיקט משלוח מנות, נאר יעדער דארף עקסטער שיקן.

משתה ושמחה

סעודת פורים

דער רמ"א זאגט אז די מנהג איז אז מען מאכט די סעודת פורים נאכמיטאג [נאך מנחה], די טעם איז וויבאלד צופרי איז מען פארנומען עוסק צו זיין מיט די מצוות היום^{לא}, און די מנהג איז געווען אז מען ציעט אריין

כה. ראה פמ"ג (א"א סק"ד).

כט. ראה ב"ח וטורי זהב (פ"י תרצד סק"א) שגם עניים צריכים ליתן מתנות לאביונים.

ל. רמ"א (פ"י תרצ"ה ס"ד): "ואשה תשלח לאשה ואיש לאיש אבל לא בהיפוך, שלא יבא איש לשלוח לאלמנה ויבואו לידי ספק קידושין, אבל במתנות לאביונים אין לחוש".

לא. ראה שו"ע (פ"י תרצ"ה ס"ב) בתו"ד הרמ"א: "ונוהגים לעשות סעודת פורים לאחר מנחה וכו'". וראה תרומת הדשן (פ"י ק) שהטעם שהיו נוהגים לעשותו בערבית משום שטרודים במצוות היום.

דהנה המנהג ליתן דמי פורים לכל עובדי עבודת הקודש, הרבנים, וההוננים, והשמשים, וכיוצא בהם. ונכון הוא, דעיניהם של אלו נשואות לדמי פורים. ומכל מקום אינו יוצא בזה ידי חובת מתנות לאביונים. ולא מובעיא אם אינם אביונים, אלא אפילו הם אביונים לא יצא, מפני שזהו אצלם כדבר קבוע והתחייבות, ואין זה שייכות למתנות לאביונים של חיוב פורים. ויש טועים בזה, ולי נראה ברור כמו שכתבתי".

כא. ה"י הריטב"א ז. ד"ה תני רב יוסף.

כב. ראה שערי תשובה בשם מחזיק ברכה להחיד"א, וכ"כ עוד פוסקים.

כג. לכל הפחות! ובוודאי ישראל קדושים נותנים הרבה יותר מזה, אולם נוגע לנשים ולבחורים.

כד. ראה סידור העיב"ץ ויסוד ושורש העבודה (שער י"ב פ"ו).

כה. ראה כף החיים (פ"י תרצד סק"ז וס"י תרצ"ה סק"ט) שמביא כן על פי האריז"ל, ועיי"ש הטעם

די סעודה אין די נאכט אריין^ב, אבער דאך זאגט דער רמ"א אז מען דארף זען אז רוב פון די סעודה זאל זיין בייטאג.^ב

עס זענען אבער דא שיטות וואס האלטן אז די סעודה פון פורים דארף זיין דוקא צופרי^ד, און למעשה איז די מנהג פון רבותה"ק צו מאכן אין א געווענליכע יאר צוויי סעודות איין צופרי און נאך א סעודה שפעט נאכמיטאג און מען ציעט אריין אין די נאכט.^ה

היי יאר וואס פורים געפאלט ערב שבת זאגט דער רמ"א אז מען זאל מאכן די סעודה צופרי^ז, און אזוי פירט מען זיך אז מען מאכט נאר איין סעודה.

די פוסקים זאגן אז מען זאל אנהויבן די צופרי סעודה פאר חצות, אויב מען פארשפעטיגט זאל מען לכתחילה אנהויבן כאטשיג פאר 'שעה עשירית'

לויט שעות זמניות [דאס קומט אויס היי יאר בערך 4:30] כדי מען זאל קענען עסן די סעודת שבת קודש^ט, אבער בדיעבד מעג מען מאכן די סעודת פורים א גאנצן טאג^י, אבער בכל אופן זאל מען נזהר זיין זיך נישט צו איבערעסן און אנשיכורן אויף אן אופן וואס מען וועט נישט קענען מאכן די סעודת שבת.^י

שבת בייטאג איז די מנהג פון רבותה"ק אז מען איז מוסיף א ספעציעלע קוגל לכבוד פורים און מען זינגט שושנת יעקב.^י

מוצאי שבת איז די מנהג פון רבותה"ק אז מען מאכט א סעודת פורים און מען איז מאריך אזוי ווי די געווענליכע צווייטע פורים סעודה.^{יא}

קציצת צפריים

עס איז א מחלוקת הפוסקים אויב מען מעג שניידן די נעגל ערב שבת וואס עס געפאלט פורים, למעשה קען מען מקיל זיין.^{יב}

שכח ועל הנסים

עס איז א מחלוקת הפוסקים אויב מען האט פארגעסן 'ועל הנסים' ביים בענטשן אויב מען דארף איבערבענטשן, למעשה זאגט דער מגן אברהם אז מען דארף נישט איבערבענטשן,^{יג} [אויב מען דערמאנט זיך אינמיטן בענטשן זאל מען זאגן פאר הרחמן הוא יזכנו וכו' הרחמן הוא יעשה לנו נסים וכו' בימי מרדכי וכו'.]

תפילה בשיכרות

ביים דאווענען דארף מען זיין כעומד לפני המלך, און א שיכור וואס קען זיך נישט מסדר זיין צו דאווענען כעומד לפני המלך און זאגן קלאר די ווערטער טאר נישט דאווענען און אויב ער דאווענט איז תפילתו תועבה.^{יד}

ברכת המזון

עס איז דא צוויי דיעות אויב א שיכור מעג בענטשן ברכת המזון, בדיעבד קען מען מקיל

לז. בתשובת מהר"ל (סי' ט) כתב שיעשה הסעודה שחרית היינו קודם שעה עשירית, והובא דבריו ביד אפרים (סי' תרצה), ויסוד הדברים אי' בס' רמ"ט דסעודה שזמנה בערב שבת כגון ברית מילה וכו' מותר, ושם בב"ח שלכתחילה צריך להתחיל קודם ט' שעות זמניות, והובא במג"א (סק"י), וע"ע בביאור הלכה (סי' רמ"ט) ד"ה ומותר.

לח. כמבואר ברמ"א סי' רמ"ט וז"ל: "...סעודה שזמנה בערב שבת כגון ברית מילה או פדיון הבן מותר, כן נראה לי, וכן המנהג פשוט". ועיי"ש בנו"כ. ויש שנוהגין לעשות כדן פורים מפה ומקדש, עי' שו"ע סי' רע"א, אולם רבותה"ק לא נהגו לעשות כן.

לט. עיין סי' תקכ"ט ברמ"א שם, וע"ע בספר שלחן יום טוב פרק כ"ב אות י"א, וכן כתב במטה משה שיהיה שלא יאכל יותר מדי שלא יקלקל הסעודה של שבת.

מ. ראה ט"ז (סי' תרפ"ח סי"ח) ומג"א (סק"י) שמח"ל חביב (סימן ל"ב) האריך בראיות שהסעודה לבני מוקפים הוא בשבת וכן עשה מעשה בירושלים.

מא. והגם שאינו המשך מסעודת יום הפורים

לב. ראה רמ"א שם. וכן הוא מנהג רבותינו להמשיך הסעודה בלילה, וכן נהגו הרבה צדיקים. ועיין דרשות חתם סופר (דף כ"א ד"ה צא).

לג. ראה רמ"א שם: "ורוב הסעודה צריך להיות ביום ולא כמו שנוהגין להתחיל סמוך לערב ועיקר הסעודה הוא ליל ט"ו".

לד. ראה רמ"א שם, וראה א"ר (אות ד') בשם השל"ה (הובא בפמ"ג א"א אות ה'): "המשובח מי שעושה סעודה בשחרית וכן אני נוהג". וכן הוא על פי סוד, ראה כף החיים שכתב כן בשם סידור הרש"ש.

לה. ראה לקוטי מהר"ח שכן היה נוהג הגר"א, וכן היה נוהג רבו הייטב לב ז"ע. וראה ספר שיחות יקרות ויחי יוסף (דף ש) שיחה נאה מענין זה עיי"ש.

לו. ראה רמ"א שם: "וכשהל פורים ביום הששי יעשו הסעודה בשחרית משום כבוד שבת".

כבכל השנים יש ענין לשמוח עם פורים דמוקפין. ראה לבוש (סי' תרצה). וכ"כ בחיד"א (במעגל טוב).

מב. עיין שו"ת דברי מלביאל (ח"ב סי' רל"ז) דהוי מלאכה לצורך מצוה, ועיין כף החיים (סק"א) ויש מחמירים בזה, ולמעשה נראה שיש להקל.

מג. ראה מג"א (סי' תרצה סק"ט), ט"ז (סי' תרצ"ב) סק"ב.

מד. עיין בשו"ע או"ח סי' צ"ט ס"א.

המשך פרפראות וסיפורים

גדולה, ואז היו רגילים הבחורים להראות דברים המבדחים דעתו של אדם. כ"ק רבינו [ה'יגד יעקב'] ז"ע ישב שם, ולא ראיתי שימלא פיו שחוק בשום פעם, אבל חיוך קל ובת שחוק [שמייעל] עברו על פניו לפעמים.

(אגודה באהלך)

נכנס יין יצא סוד

סיפר הגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל רב דביהמ"ד דחסידי בעלזא - לאנדאן יצ"ו:

על עובדא דלהלן יש כמה נוסחאות שונות אבל הנני מוסרו כמו ששמעתי ממו"ד הגה"צ רבי צבי קינסטליכער האב"ד הערמנשטאט בעל שו"ת באר צבי זצ"ל וסיפור זה היה מרגלא בפומיה לספרו בהתלהבות יתירה כדרכו בקודש, וכה סיפר: כ"ק מרן רבינו בעל הערוגת הבושם צוקללה"ה כיהן פאר ברבנות בעיר קליינוורדיין ובשיחותיו ודרשותיו שנשא לבני העיר לא היה אומר דברי חסידות כיון שרוב בני העיר לא היו מעדת החסידים פעם אחת ביום הפורים אחר ששתה יין כמצוות היום, נכנס יין יצא סוד, והתחיל לדרוש רזין נפלאין ע"פ דרך החסידות, כששמע הראש הקהל שלא היה נמנה מעדת החסידים את דברי התעוררות חרה לו הדבר מאד שרובם דורש עניני חסידות לפני קהל ועדה, הלך ולחש באזנו של הרב שלדעתו אינו כדאי לו לדרוש ולדבר ברבים מעניני החסידות, בשמוע כן הערוגת הבושם התחיל למנות בהתלהבות שמוותיהם של בני ואמר - "אברהם יוסף", יעקב חזקיה, ישראל מאיר, יקותיאל יהודה, לוי יצחק את כולם אני מוכן כל הזמן לפשוט צוואריהם ולשוחטם, וכן לקפוץ לתוך האש לישוף למען כבודו של מלך מלכי המלכים, ואתה מייעץ לי מה ראוי לדבר ומה לא?" הרה"ק רבי יהודה הורוויץ מדזיקוב ז"ע היה מרבה לבקש מהגאון רבי צבי זצ"ל שיספר לו את המעשה הנזכר, והיה הגה"צ נענה לבקשתו ומספרו בהתלהבות וברגש כדרכו.

(מפי ספרים וסופרים)

א. ה"ה הגה"ק מאונגוואר צוק"ל.

ב. ה"ה כ"ק מרן אדמו"ר ה'יגד יעקב' ז"ע.

ג. הגה"ק רבי ישראל מאיר גרינוואלד מקליינוורדיין צוק"ל.

ד. ה"ה הגה"ק מיארע צוק"ל.

ה. ה"ה כ"ק הגה"ק מצעהלים צוק"ל.

זיין וויבאלד בענטשן דארף נישט זיין ממש כעומד לפני המלך אזוי ווי ביים דאווענען.^{מ"ה}

חייב לבסומי

אין שלחן ערוך שטייט אז מען דארף טרינקן עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, זאגט אבער אויף דעם דער רמ"א אז מען קען זיך פארלאזן יוצא צו זיין מיט דעם וואס מען טרינקט אביסל מער ווי געווענליך און מען שלאפט איין.^{מ"ו}

ולא עד בכלל

די פוסקים שרייבן אויף דאס וואס דער מחבר זאגט עד דלא ידע אז דאס מיינט עד ולא עד בכלל, אז מען זאל נאר טרינקן ווילאנג מען געדענקט די חילוק צווישן ארור המן און ברוך מרדכי.^{מ"ז}

מנהגים שונים

ביי צדיקים איז געווען פארשידענע מנהגים וויאזוי זיך צו פירן, אין בעלזא איז געווען זייער ערנסט פורים, און מען האט געשטעלט א שליח צו טרינקן בשליחות פונעם עולם.

ביי רבותינו הקדושים אליינס איז געווען פארשידענע הנהגות, עס זענען געווען יארן וואס זיי האבן מקיים געווען 'עד דלא ידע' פשוטו כמשמעו.

מה. ראה רמ"א שם: "...אבל שאר ברכות יכול לברך אע"פ שהוא שיכור", ועי"ש במשנה ברורה (סקי"א).

מו. בשו"ע (סי' תרצה ס"א): "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. הגה: וי"א דאין צריך להשתכר כ"כ אלא שישתה יותר מלימודו וישן ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכווין לבו לשמים".

מז. ראה יד אפרים (סי' תרצה ד"ה ב"ז סק"א): 'ול' הצעיר נתפרש בחזיון לילה שהכוונה הוא, שעיקר החיוב של המשתה הוא שיהיה שרוי בשמחה, כדכתיב (תהילים קד. טו) ויין ישמח לבב אנוש, ומחמת שיהיה שרוי בשמחה, יהיה חדות ה' מעוזו, ויתן תודות והלל לה' על הנס מתוך הרחבת הלב, ועל דרך שאמרו (סנהדרין לה.) אגברו חמרא אדרדקי וכו', ולכן אין לו להשתכר יותר מדאי, שיתבלבל דעתו ולא יכיר בתוקף הנס כלל. והוה שאמרו חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע וכו', הך עד הוא ולא עד בכלל, ור"ל שגדר חיוב השתיה בזה לבסומי עד גבול דלא ידע וכו', שמן הגבול הזה והלאה הוא ביטול כוונת חיוב שחייבו חכמים לבסומי כדי שיתן הלל והודאה, שכיון שיתבלבל דעתו כל כך דלא ידע בין ארור המן וכו' פשיטא שאין בו דעת ותבונה לשבח ולפאר על תוקף הנס. ואתבונן אליו בבוקר וראיתי כי נכון הוא'.

ניתן לשמוע

שיעורי הלכה ומנהג במסגרת 'כולל יום ראשון' ע"י הרה"צ מורינא הרב שליט"א על קו 'מערכת קהלת יעקב' מספר 2 < 1